=TOLERANCE=

Open Educational Resources
for educating in diversity

Xeno-Tolerance

Υποστηρίζοντας δασκάλους και εκπαιδευτές επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης για την αποτροπή της ριζοσπαστικοποίησης

Κατευθυντήριες Γραμμές

ομάδα από το University of Porto
Preciosa Fernandes (*συντονίστρια*)
Luiza Cortesão
Francisca Costa

Απρίλης 2017
http://allo-tolerance.eu

Co-funded by the Erasmus+ Programme of the European Union

U.PORTO FACULDADE DE PSICOLOGIA E DE CIÊNCIAS DA EDUCAÇÃO UNIVERSIDADE DO PORTO

CIIE

2015-1-FR01-KA202-015143

Θεωρητικό πλαίσιο

Η "ποικιλομορφία" / " διαφορετικότητα", με την κοινή της έννοια, χρησιμοποιείται συνήθως για να αναφερθεί στην ετερογένεια μεταξύ των μελών μιας κοινωνίας. Ωστόσο, με την πάροδο του χρόνου, αυτή η έννοια έχει εμπλουτιστεί και έχει γίνει πιο περίπλοκη. Υπό τη στενότερη κατανόηση, η έννοια εφαρμοζόταν μόνο όταν ήταν να περιγράψει την ταυτόχρονη παρουσία διαφορετικών εθνοτήτων. Η κάλυψή που πλέον κάνει επεκτάθηκε χάρη στη συμβολή διαφόρων επαγγελματικών τομέων. Η συμβολή των κοινωνικών και πολιτικών σπουδών, για παράδειγμα, εισήγαγε την ιδέα της κοινωνικής τάξης στις συζητήσεις σχετικά με την έννοια της ποικιλομορφίας / διαφορετικότητας. Με τη σειρά τους, οι φεμινιστικές σπουδές συνέβαλαν προοδευτικά στην αναγνώριση της σημασίας της θεώρησης του φύλου ως πηγή κοινωνικοπολιτιστικής πολυμορφίας. Ομοίως, ο τομέας των παιδικών σπουδών (child studies) έχει επισημάνει την ύπαρξη χαρακτηριστικών κοινωνικοπολιτιστικής ταυτότητας μιας συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας. Μετά από αυτές και άλλες συμβολές, η έννοια άρχισε να περιλαμβάνει όχι μόνο την εθνική προέλευση, την τάξη και το φύλο, αλλά και άλλες ταυτότητες, όπως ο σεξουαλικός προσανατολισμός, η εθνικότητα, η θρησκεία κ.ο.κ.

Ως εκ τούτου, είναι επίσης σημαντικό να λάβουμε υπόψη, στο παρόν πλαίσιο, ένα (δραματικό) παράγοντα της ποικιλομορφίας: την ύπαρξη ομάδων που χαρακτηρίζονται από το μοίρασμα μιας ταυτότητας βασισμένης σε μια εξτρεμιστική ιδεολογία. Το πρόβλημα της αυξανόμενης ριζοσπαστικοποίησης ανθρώπων διαφορετικών ηλικιών και προελεύσεων είναι σαφώς ένα πολύ σημαντικό ζήτημα που χρήζει ανάλυση και ανάληψη δράσης.

Στο παρόν ευρωπαϊκό πλαίσιο και στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος το οποίο στοχεύει στα προβλήματα της ριζοσπαστικοποίησης, υποστηρίζουμε και μαχόμαστε για:

- Την ανάγκη να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση σχετικά με το γεγονός ότι η αποξένωση και η "ουδετερότητα" όσον αφορά τα υπάρχοντα προβλήματα, στην πραγματικότητα είναι μια παθητική αποδοχή αυτών των προβλημάτων και, πάνω απ 'όλα, επίδειξη συνενοχής με τις διακρίσεις, την ξενοφοβία και τον ρατσισμό, που συνήθως αρνούνται στο επίπεδο της ομιλία. Αυτή η "παθητική αποδοχή" καταγράφεται με ύπουλο τρόπο στο ασυνείδητο, και κατά συνέπεια επηρεάζει τις στάσεις και πράξεις/πρακτικές.

Δίνονται προειδοποιήσεις, οι οποίες δείχνουν για παράδειγμα, τη σημασία των παρακάτω:

- την κατανόηση του "άλλου/διαφορετικού" και της διαφορετικότητας, όχι ως κάτι το οποίο είναι δύσκολο στην προσέγγιση αλλά ως μια κατάσταση που απαιτεί κατανόηση και προσπάθειες διαλόγου. Αυτό συμβαίνει επειδή

- "όλες οι κουλτούρες είναι ελλιπείς και προβληματικές όσον αφορά τις αντιλήψεις για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Η έλλειψη απορρέει από το γεγονός ότι υπάρχει μια πληθώρα πολιτισμών και είναι πιο ορατές από τα έξω, από την οπτική μιας άλλης κουλτούρας. Εάν κάθε κουλτούρα ήταν τόσο πλήρης όσο ισχυρίζεται ότι είναι, θα υπήρχε μόνο μία κουλτούρα μόνη της" (Santos, 1997, σελ. 46-47), και

- τα "σύμπαντα του νοήματος"(Santos, 1997) που υπάρχουν σε κάθε πολιτισμό θεωρούνται έγκυρα παγκοσμίως μέσα σε αυτό. Αλλά συχνά αντιμετωπίζονται από άλλα πολιτισμικά σύμπαντα με υποψία, παρεξήγηση, ακόμη και καταδίκη. Και, επίσης, επειδή

- η απόσταση μεταξύ ορισμένων πολιτισμών - απόσταση που πρέπει να μειωθεί για να επιτευχθεί μια ευρύτερη επικοινωνία μεταξύ των πολιτισμών - μπορεί να ιδωθεί ως "σχισμή, ή ανυπέρβλητη άβυσσος" (Cortesão, 2011), όπου ο διαπολιτισμικός διάλογος είναι, κάποιες φορές, τόσο σημαντικός όσο και δύσκολος ταυτόχρονα.

Η ποικιλομορφία παρουσιάζεται όλο και περισσότερο στις σημερινές κοινωνίες, γεγονός που πολλαπλασιάζει, σε ορισμένες περιπτώσεις, τις δυσκολίες της επικοινωνίας μεταξύ των πολιτισμών. Ωστόσο, η επικοινωνία είναι κάτι κρίσιμο στην εκπαίδευση, έτσι:

- Για να μην θεωρηθεί αυτός ο διάλογος ως "ανυπέρβλητη άβυσσος", υποστηρίζεται ότι είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα ευέλικτο πρόγραμμα σπουδών και ότι οι εκπαιδευτικοί πρέπει να είναι ανοιχτοί και πρόθυμοι να αμφισβητούν και να διαπραγματεύονται. (Cortesão & Stoer, 1995)

Σε αυτό το πλαίσιο ανησυχιών, ο δάσκαλος που προσπαθεί να διαχειριστεί την ποικιλομορφία μέσα στην τάξη του, θα πρέπει να είναι ένας «διαπολιτισμικός δάσκαλος» και αυτό απαιτεί το άτομο να είναι κάποιος ο οποίος:

- είναι δεκτικός στην αμφισβήτηση

- δεν είναι πολιτισμικά "τυφλός" (Cortesão, 2000).

- είναι σε θέση να προσδιορίσει και να κατανοήσει τα κοινωνικοπολιτιστικά χαρακτηριστικά των μαθητών.

- είναι σε θέση να εντοπίζει και να αναλύει μαθησιακά προβλήματα (ερευνητής / εκπαιδευτικός),

- ικανός να παράγει απαντήσεις σε διαφορετικές εκπαιδευτικές καταστάσεις (εκπαιδευτικός / ερευνητής) ·

- να έχει ευέλικτες συμπεριφορές / στάσεις, που ενεργεί ως ερευνητής και εκπαιδευτικός και που επιτρέπει τρόπους μάθησης καθώς και δράσεις των μαθητών ως πολιτών (Cortesão, 2000, σελ. 48).

Ως εκ τούτου, είναι ζωτικής σημασίας και επείγον να επενδύσουμε στην κατάρτιση του «διαπολιτισμικού εκπαιδευτικού» (Cortesão & Stoer, 1995).

Είναι πολύ σημαντικό να γνωρίζουμε τη σημασία των εννοιών «συμπερίληψη», «αποδοχή», «διακρίσεις», «ξενοφοβία», «ρατσισμός» και «ριζοσπαστικοποίηση» οι οποίες χρησιμοποιούνται όλο και πιο πολύ σε κοινωνίες στις οποίες υπάρχει έντονη κοινωνικοπολιτιστική ποικιλομορφία. Λόγω των συχνών προβλημάτων που προκύπτουν σε αυτές τις κοινωνίες, οι έννοιες αυτές χρησιμοποιούνται συχνά (αν και όχι πάντοτε με τον πιο σωστό τρόπο).

Μεταξύ του ευρέος φάσματος των εννοιών που χρησιμοποιούνται συνήθως κατά τη συζήτηση θεμάτων όπως η επικοινωνία, η αποδοχή, η αλληλεπίδραση, η απόρριψη ή η σύγκρουση μεταξύ διαφορετικών κοινωνικοπολιτιστικών κόσμων - και στο πλαίσιο αυτού του προγράμματος - είναι σημαντικό να διευκρινιστεί τι σημαίνει «ριζοσπαστικοποίηση».

Εντός των πολυπολιτισμικών / ποικιλόμορφων κοινωνιών ή / και εκείνων που αρχίζουν να βιώνουν την πολυπολιτισμικότητα / ποικιλομορφία, η έννοια της «ριζοσπαστικοποίησης» καλύπτει καταστάσεις και συμπεριφορές μη αποδοχής του «διαφορετικού / άλλου» μέσω της χρήσης ιδεολογικά υποκινούμενης βίας (UNESCO, 2016). Υπό αυτές τις συνθήκες, άτομα - ή ομάδες ατόμων – χρησιμοποιούν λέξεις, όρους ή/και ενέργειες για να περιγράψουν όχι τη δυσκολία, αλλά μάλλον την αδυναμία

Α) επικοινωνίας με εκείνους που "δεν ανήκουν" και δεν έχουν τα ίδια χαρακτηριστικά και αξίες της κοινωνικοοικονομικής και πολιτιστικής / θρησκευτικής ομάδας με αυτούς,

Β) να συμβιώνουν,

Γ) και μερικές φορές ακόμη και να ‘επιτρέπουν’ σε εκείνους που "δεν ανήκουν", να ζουν.

Κατά συνέπεια, ειδικά σε καταστάσεις κρίσης, προκύπτουν σοβαρά προβλήματα ολικού ανταγωνισμού, όπως οι πρακτικές εναντίον μεταναστών που φθάνουν στην Ευρώπη, καθώς και οι οργανωμένες ομάδες βίαιου εξτρεμισμού, όπως το Ισλαμικό κράτος στο Ιράκ και το Levant, το Boko Haram, οι Νέο-Ναζί, το Ku Klux Klan, κλπ.

Η βίαιη ριζοσπαστικοποίηση δεν περιορίζεται σε οποιαδήποτε ηλικία, φύλο, ομάδα ή κοινότητα, γεγονός που καθιστά τους νέους ιδιαίτερα ευάλωτους στα μηνύματα βίαιων εξτρεμιστικών,

ριζοσπαστικών και τρομοκρατικών οργανώσεων. Με αυτόν τον τρόπο, «(...) οι νέοι χρειάζονται σχετικές και έγκαιρες ευκαιρίες μάθησης για να αναπτύξουν τις γνώσεις, τις δεξιότητες και τις στάσεις που μπορούν να τους βοηθήσουν να οικοδομήσουν την αντοχή τους σε τέτοια προπαγάνδα» (UNESCO, 2016). Επιπλέον, υπάρχει ανάγκη για «ποιοτική εκπαίδευση για την ειρήνη που να εφοδιάζει τη νεολαία με την ικανότητα εποικοδομητικής συμμετοχής σε πολιτικές δομές και χωρίς αποκλεισμούς πολιτικές διαδικασίες (...) και να αποθαρρύνει τη συμμετοχή τους σε πράξεις βίας, τρομοκρατίας, ξενοφοβίας και κάθε μορφής διάκρισης» (Τα ψηφίσματα των Ηνωμένων Εθνών 2178 και 2250).

Διαδικασία επεξεργασίας Στρατηγικών Υποστήριξης Παρεμβάσεων για τη Ποικιλομορφία και για την Πρόληψης της Ριζοσπαστικοποίησης

Προκειμένου να αναπτυχθούν «Στρατηγικές που να στηρίζουν Παρεμβάσεις για την Ποικιλομορφία και την Πρόληψη της Ριζοσπαστικοποίησης» ως απάντηση στους στόχους του προγράμματος, ήταν σημαντικό να εντοπιστούν οι εκπαιδευτικές ανάγκες των εκπαιδευτών/εκπαιδετυικών σε διάφορες χώρες. Αυτό πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια των ‘’Εκθέσεων Αξιολόγησης Αναγκών’’.

Γι’ αυτό το λόγο, αναλύσαμε εκθέσεις από τις οκτώ χώρες των εταίρων του προγράμματος (Αυστρία, Κύπρος, Γαλλία, Ιταλία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Ισπανία) για την παραγωγή ενός παγκόσμιου εγγράφου, όπου συστηματοποιήσαμε όλες τις ανάγκες που αναφέρονται στο έγγραφο «Αναγνώριση Εκπαιδευτικών Αναγκών για την Πρόληψη της Ριζοσπαστικοποίησης".

Δεύτερον, ως αποτέλεσμα των δηλωμένων αναγκών, εντοπίσαμε μια σειρά από στρατηγικές που οργανώθηκαν με βάση διαφορετικές διαστάσεις και επίπεδα υλοποίησης (έγγραφο: Στρατηγικές για την Πρόληψη της Ριζοσπαστικοποίησης). Προκειμένου να διασφαλιστεί μεγαλύτερη επιστημονική αυστηρότητα, δημιουργήσαμε, για καθένα από αυτά τα επίπεδα και στρατηγικές, μια σχέση με ένα θεωρητικό πλαίσιο (Τελικό έγγραφο: Θεωρητικές Επιλογές και Στρατηγικές για την Πρόληψη της Ριζοσπαστικοποίησης). Αυτές οι στρατηγικές έχουν ως στόχο να υποστηρίξουν τους επαγγελματικούς εκπαιδευτικούς/εκπαιδευτές που έρχονται σε επαφή με μαθητές / εκπαιδευόμενους που βρίσκονται σε κατάσταση κοινωνικοοικονομικής ευπάθειας και οι οποίοι ενδέχεται να έρθουν αντιμέτωποι με τον κίνδυνο ριζοσπαστικοποίησης. Είναι χρήσιμες ως προς το ότι μπορούν να προσφέρουν στους εκπαιδευτικούς / εκπαιδευτές κατευθύνσεις και ιδέες για ενέργειες για την αντιμετώπιση των διακρίσεων, της ξενοφοβίας και του ρατσισμού και για την αποτροπή της ριζοσπαστικοποίησης πορείας.

Τρίτον, αναδιοργανώσαμε τις στρατηγικές σε τρία επίπεδα παρέμβασης. Το πρώτο είναι το επίπεδο "Εκπαίδευση Εκπαιδευτών", όπου επισημάναμε πιθανές ενέργειες και κατευθύνσεις, από πλευράς μεθόδων και περιεχομένου, που μπορούν να προσφέρουν γνώσεις και δεξιότητες σε εκπαιδευτικούς που εργάζονται με θέματα διακρίσεων, ριζοσπαστικοποίησης και βίαιου εξτρεμισμού. Καθορίσαμε επίσης το "Σχολείο" ως ένα δεύτερο επίπεδο παρέμβασης, όπου υπάρχουν πιθανοί τρόποι για τα σχολεία να εργάζονται με προβλήματα διακρίσεων και να αποτρέπουν τη ριζοσπαστικοποίηση, στο πλαίσιο μιας συλλογικής δράσης μεταξύ όλων των μελών του σχολικού πλαισίου. Τέλος, το επίπεδο της "Τάξης" σχετίζεται με τη αξία που έχει να συζητούν οι εκπαιδευτικοί / εκπαιδευτές αυτά τα θέματα με τους μαθητές τους.

Στους ακόλουθους πίνακες παρουσιάζουμε τα παραπάνω:

Στρατηγικές για την Υποστήριξη Παρεμβάσεων για την Ποικιλομορφία και την Πρόληψη της Ριζοσπαστικοποίησης

Αρ.	Επίπεδο Παρέμβασης	Στρατηγικές	Θεωρητικό Πλαίσιο
1	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Παροχή μιας γενικής εικόνας για τη ριζοσπαστικοποίηση και τον βίαιο εξτρεμισμό σε εθνικό και διεθνές επίπεδο.	Οι δάσκαλοι / εκπαιδευτές πρέπει να έχουν μια παγκόσμια κατανόηση σχετικά με τις τρέχουσες πολιτισμικές προκλήσεις (Bourn, 2015), συμπεριλαμβανομένου του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης (UNESCO, 2016).
2	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Υποστήριξη των εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών στην αναγνώριση σημαδιών "ανησυχητικής συμπεριφορά".	Οι δάσκαλοι / εκπαιδευτές πρέπει να ευαισθητοποιηθούν για την ανάγκη να δώσουν προσοχή και να ξέρουν πώς να εντοπίζουν ότι μπορεί να υποδηλώνει πιθανή μελλοντική πρόθεση, που προκύπτει από ανησυχητικές δηλώσεις ή ενέργειες (FBI, 2016).
3	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Υποστήριξη των εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών για να συζητήσουν το ζήτημα του βίαιου εξτρεμισμού και της ριζοσπαστικοποίησης, ως απάντηση σε ανησυχίες και ερωτήματα των μαθητών / εκπαιδευόμενων.	Τα θέματα ριζοσπαστικοποίησης μπορούν να αποσαφηνιστούν μέσω του διαλόγου και των συζητήσεων (Burbules & Torres, 2000, Burbules & Bruce, 2004, Richardson, 2004) σχετικά με το πώς και πότε οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ότι είναι το πιο κατάλληλο για αυτό.
4	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών για να λάβουν υπόψη ομάδες που ανήκουν	Οι εκπαιδευτικοί πρέπει να γνωρίζουν τη σημασία του να δίνουν στους μαθητές / εκπαιδευόμενους μια ισορροπημένη άποψη για διάφορα

		σε μειονότητες ή για να εξασφαλίσουν την εκπροσώπησή τους στις συζητήσεις.	θέματα, με το να συμπεριλαμβάνουν κάθε μαθητή σε διάλογο και συζητήσεις (UNESCO, 2016).
5	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Ανάπτυξη στρατηγικών για την προώθηση της επικοινωνίας στην τάξη, μεταξύ εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών και μαθητών / εκπαιδευομένων.	Μια σχέση επικοινωνίας μπορεί να δημιουργήσει αυτοπεποίθηση στους μαθητές. Για αυτό θα πρέπει να προωθηθεί ένα «παράδειγμα επικοινωνίας» στην τάξη, όπου η αξία της μάθησης αυξάνεται με την αξία των αλληλεπιδράσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και μαθητών (Trindade & Cosme, 2010).
6	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Υποστήριξη εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών στο να γνωρίζουν πώς να αναγνωρίζουν χρονοδιαγράμματα και συγκεκριμένα θέματα συζήτησης.	Τα αμφιλεγόμενα ζητήματα πρέπει να συζητιούνται σε ένα πλαίσιο καρποφόρο για την απόκτηση των δεξιοτήτων της ανάλυσης, χρησιμοποιώντας σχετικά/κατανοητά παραδείγματα (UNESCO, 2016). Για αυτό, είναι σημαντικό οι εκπαιδευτικοί να διαδραματίσουν ρόλο διαμεσολάβησης.
7	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Αναθεώρηση και προσαρμογή παιδαγωγικών μεθόδων, στρατηγικών και πόρων για εργασία με διαφορετικές ομάδες μαθητών / εκπαιδευόμενων.	Για να αυξηθούν οι συζητήσεις σε μια μετασχηματιστική (transformative) εκπαίδευση (Giroux, 1983), είναι σημαντικό να προωθηθούν πρακτικές και εργαλεία της Παιδαγωγικής Διαφοροποίησης (Pedagogical Differentiation) (Cortesão, 1998). Με αυτόν τον τρόπο, οι εκπαιδευτικοί θα μπορούν να αναπτύξουν διαφορετικές προσεγγίσεις μάθησης ανάλογα με την ομάδα των μαθητών.
8	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Βελτίωση του ρόλου των εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών ως μεσολαβητών στη / για τη διαφορετικότητα (κοινωνική, πολιτιστική, πολιτική κ.λπ.) μέσα στην τάξη.	Οι εκπαιδευτικοί / εκπαιδευτές πρέπει να λάβουν υπόψη τις στρατηγικές που βοηθούν τους μαθητές / εκπαιδευόμενους να αισθάνονται ελεύθεροι να είναι ο εαυτός τους και να εκφράζουν τις ομοιότητες και τις διαφορές τους ως ανθρώπινα όντα (Cortesão & Stoer, 1995, Santos, 1997, Banks & Banks, 2003). Αυτές οι προσωπικές εκφράσεις θα πρέπει να προωθηθούν και να διαμεσολαβούνται από τον δάσκαλο ώστε να δημιουργηθεί μια κουλτούρα διαλόγου και σεβασμού όταν προκύπτουν συγκρούσεις (Almeida & Fernandes, 2011).
9	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Διεξαγωγή ερευνών στους τομείς της Ψυχολογίας και της Κοινωνιολογίας, για την στήριξη διαλόγου σχετικά με	Η χρήση ακαδημαϊκών και πρόσφατων πληροφοριών και γνώσεων σχετικά με τη ριζοσπαστικοποίηση και συναφή θέματα είναι σημαντική για την

		τις διακρίσεις, τον βίαιο εξτρεμισμό και τη ριζοσπαστικοποίηση.	ενημέρωση των εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών σχετικά με τη ευαισθητοποίηση για αυτά τα θέματα. Για αυτό, οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να ενεργούν ως ερευνητές (Cortesão, 2000).
10	Εκπαίδευση Εκπαιδευτικών	Ανάπτυξη δεξιοτήτων σχετικών με τον σχεδιασμό μαθημάτων για μαθητές που έχουν να κάνουν με την ευαισθητοποίηση και την αποδόμηση.	Οι εκπαιδευτικοί / εκπαιδευτές καλούνται να καθορίσουν μαθησιακούς στόχους, να επιλέξουν σημεία εισόδου σε συζητήσεις, καθώς και να χρησιμοποιήσουν υλικό στο θέμα και να παρουσιάσουν βασικά μηνύματα και στοιχεία για την αντιμετώπιση παρεξηγήσεων και μύθων (UNESCO, 2016).

Αρ.	Επίπεδο Παρέμβασης	Στρατηγικές	Θεωρητικό Πλαίσιο
11	Σχολείο	Συμπερίληψη της "Ανάπτυξης Αποδοχής και πρόληψης της ριζοσπαστικοποίησης" στην δήλωση αποστολής του σχολείου.	Τα σχολεία πρέπει να αποσαφηνίζουν ρητά την αποστολή τους ως προς τη σημασία της προώθησης των αξιών της δημοκρατίας (Perrenoud, 2003) ως τρόπο αντιμετώπισης της ριζοσπαστικοποίησης, και να εγγυώνται το σεβασμό των δικαιωμάτων όλων των ανθρώπων, ιδίως όταν εμφανίζονται προσπάθειες για να τεθούν σε κίνδυνο. Gad, 2012).
12	Σχολείο	Θεσμοποίηση δικτύων με τοπικές αρχές / οργανισμος ύς στην τοπική εκπαιδευτική κοινότητα.	Για τα σχολεία, η εργασία στο πλαίσιο δικτύων μέσω συλλογικών και κοινών στόχων είναι απαραίτητη για την προώθηση της σχολικής επιτυχίας και της ιδιότητας του πολίτη, κάτι που είναι επίσης θετικό για την τοπική κοινότητα (Chapman & Handfield, 2010).
13	Σχολείο	Δημιουργία πολυθεματικών ομάδων για την επεξεργασία των δεικτών ευπάθειας του σχολείου.	Οι πολυεπιστημονικές ομάδες, με ανθρώπους από διαφορετικό υπόβαθρο, είναι πιο ικανοί να έχουν ένα ολιστικό όραμα σχετικά με τις αδυναμίες του σχολείου και να εργάζονται σε αυτές τις δυσκολίες για να συμβάλλουν στην πολιτιστική αλλαγή (Burbules & Torres, 2000) και να προωθήσουν μια "Περιεκτική Εκπαίδευση" (Sanches & Teodoro, 2007).
14	Σχολείο	Προώθηση ομαδικών εργασιών μεταξύ εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών και τεχνικών εκπαίδευσης.	Οι συνάδελφοι της εκπαίδευσης μπορούν να υποστηρίξουν ο ένας τον άλλο και να μοιραστούν μεθόδους, στρατηγικές και εργαλεία (Formosinho & Machado, 2008), δημιουργώντας έτσι ένα "σχολείο στο σχολείο" (Kohlberg, 1975).

15	Σχολείο	Διοργάνωση ενημερωτικών συνόδων σχετικά με τη ριζοσπαστικοποίηση, υπό επίσημες και ανεπίσημες συνθήκες.	Η ριζοσπαστικοποίηση έχει αρχίσει να συζητείται σε δημόσιο επίπεδο με τρόπο που δεν ήταν στο παρελθόν (Kundnani, 2012). Επομένως, υπάρχει ανάγκη να αντιμετωπιστεί η έννοια της ριζοσπαστικοποίησης, προκειμένου να αποφευχθεί η διάδοση λαϊκιστικών πληροφοριών και στερεοτύπων.
16	Σχολείο	Ενσωμάτωση τμημάτων περιεχομένου σχετικά με διακρίσεις και ριζοσπαστικοποίηση στο πρόγραμμα σπουδών	Εννοείται ότι είναι σημαντικό να συμπεριληφθεί "στη γενική εκπαίδευση των αναπτυξιακών θεμάτων (...). Έτσι, τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να αναπτύξουν κοινές ατζέντες στον τομέα αυτό, που συνδέονται με τομείς όπως τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η Ειρήνη και η Διαπολιτισμικότητα "(Ευρωπαϊκή Συναίνεση για την Ανάπτυξη, 2005).
17	Σχολείο	Συμμετοχή παιδιών και γονέων σε σχολικές δραστηριότητες που στοχεύουν σε θέματα διακρίσεων και μισαλλοδοξίας.	Οι οικογένειες ή οι εκπαιδευτές θα πρέπει να ενταχθούν στη διαδικασία της δημοκρατικής διακυβέρνησης του σχολείου (Lima & Sá, 2002) ως ένας τρόπος αντιμετώπισης της ριζοσπαστικοποίησης. Μέσω αυτής της στρατηγικής, η διαδικασία γίνεται νόητη σε όλους (Stoer & Silva, 2005).
18	Σχολείο	Προώθηση σχεδίων που αντιμετωπίζουν θέματα διακρίσεων, καθώς σχετίζονται με το σχολικό πλαίσιο.	Οι δράσεις για την καταπολέμηση της ριζοσπαστικοποίησης και των διακρίσεων πρέπει να προσαρμοστούν στην κοινωνική, πολιτιστική, εθνοτική και θρησκευτική πολυμορφία του τοπικού πλαισίου του σχολείου (UNESCO, 2016). Αυτή η συμφιλίωση πρέπει να συμβεί συνεχώς, τη δημιουργία αλλαγών και τη βελτίωση του σχολείου (Bolívar, 2003).
19	Σχολείο	Εκπόνηση στρατηγικής με τον ορισμό των "προβλημάτων / συγκρούσεων" και "αντιδράσεων / σχεδίων" που τα σχολεία πρέπει να αναλάβουν σε περιπτώσεις διακρίσεων ή βίαιων ενεργειών.	Είναι σημαντικό να ορίσουμε τα κοινά προβλήματα και καταστάσεις που θα μπορούσαν να προκαλέσουν διαδρομές βίας ή ζοσπαστικοποίησης. Οι Mattsson, Hammarén & Odenbring (2016) λένε ότι «το εκπαιδευτικό σύστημα αναμένεται να είναι σε θέση να ανιχνεύει τα άτομα που βρίσκονται σε κίνδυνο» και να αναπτύξει μεθόδους για να αποτρέψει τη ριζοσπαστικοποίηση ».
20	Σχολείο	Παρέμβαση με θύματα και δράστες διακρίσεων και βίαιες συμπεριφορές.	Για να αποφευχθεί ο βίαιος εξτρεμισμός, τα σχολεία πρέπει να λάβουν υπόψη και τις δύο όψεις του προβλήματος. Η βίαιη συμπεριφορά αποτελεί ένδειξη μελλοντικών "αποκλίσεων συμπεριφορών" (Trembley et al., 1996). Επίσης, Sieckelinck, Kaulingfreks

			& De Winter (2015) σημείωσε ότι τα ευάλωτα κοινωνικά πλαίσια μπορούν να προκαλέσουν βία, με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούμε να θεωρήσουμε και ορισμένους δράστες ως θύματα. Με τον τρόπο αυτό, για να αποφευχθούν πιθανοί βίαιοι τρόποι ύπαρξης, είναι σημαντικό να δοθεί προσοχή τόσο στους δράστες όσο και στα θύματα.

Αρ.	Επίπεδο Παρέμβασης	Στρατηγικές	Θεωρητικό Πλαίσιο
21	Τάξη	Ανάπτυξη μιας παιδαγωγικής σχέσης μεταξύ εκπαιδευτικών / εκπαιδευτών και μαθητών / εκπαιδευομένων	Οι τάξεις είναι ο κεντρικός χώρος όπου οι μαθητές «μαθαίνουν να μαθαίνουν» (Leite & Fernandes, 2002) και όπου ο μαθητής πρέπει να βρίσκεται στο επίκεντρο της μαθησιακής διαδικασίας (Freire, 1998).
22	Τάξη	Βοηθήστε τους μαθητές να αναπτύξουν τις επικοινωνιακές και διαπολιτισμικές τους δεξιότητες.	Προκειμένου να αποφευχθεί η συμμετοχή φοιτητών / εκπαιδευομένων σε εξτρεμισμό, είναι σημαντικό να προωθηθεί ο διάλογος και οι ειρηνικές προσεγγίσεις όταν αντιμετωπίζουν οι σπουδαστές / εκπαιδευόμενοι διαφωνία (UNESCO, 2016).
23	Τάξη	Υποκινήστε τους εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν την κριτική σκέψη τους και να αποκτήσουν κοινωνικές δεξιότητες.	Προκειμένου να βοηθηθούν οι μαθητές / εκπαιδευόμενοι να αποκτήσουν την αίσθηση ότι ανήκουν σε μια κοινή ανθρωπότητα, να μοιραστούν αξίες, να αναπτύξουν γνήσιο σεβασμό, να συμμετάσχουν εποικοδομητικά σε μια ειρηνική συλλογική δράση και να απορρίψουν κάθε είδους εξτρεμιστικές πεποιθήσεις, και να αντανακλούν, προκειμένου να αναπτύξουν μια κριτική άποψη (UNESCO, 2016).
24	Τάξη	Βελτίωση των σπουδαστών / εκπαιδευομένων γνώση και ευαισθητοποίηση σχετικά με τα ανθρώπινα δικαιώματα και την εκπαίδευση για την ειρήνη.	Για να αυξηθούν τα επίπεδα ευαισθητοποίησης των σπουδαστών / εκπαιδευομένων, είναι σημαντικό να συμπεριληφθούν στα βασικά θέματα ανάπτυξης της σχολικής εκπαίδευσης (...) με συνδέσμους σε τομείς όπως τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, η Ειρήνη, η Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και ο Διαπολιτισμισμός »(Ευρωπαίοι Συνήγοροι για την Ανάπτυξη, 2005).
25	Τάξη	Προώθηση δραστηριοτήτων που υποκινούν τους μαθητές να συζητήσουν τις ιδιαιτερότητες τους σε σχέση με το "άλλο-διαφορετικό".	Η τάξη είναι ένας σημαντικός χώρος για να συζητηθεί η ύπαρξη ποικιλίας πολιτισμών και κοινωνικών πλαισίων και διαφορετικών «κόσμων νοημάτων» (Santos, 1997), που θα επιτρέψουν στους σπουδαστές / εκπαιδευόμενους να αναπτύξουν τις διαπολιτισμικές τους

			ικανότητες (UNESCO, 2016).
26	Τάξη	Οργάνωση της κατάρτισης σχετικά με τις στρατηγικές διαπραγμάτευσης και επίλυσης συγκρούσεων.	Οι δάσκαλοι / εκπαιδευτές πρέπει να υποστηρίξουν τους μαθητές / εκπαιδευόμενους στην ανάπτυξη των δικών τους στρατηγικών για την επίλυση συγκρούσεων (Almeida & Fernandes, 2011)
27	Τάξη	Οργάνωση δραστηριοτήτων που χρησιμοποιούν μέσα ενημέρωσης και κοινωνικά δίκτυα	Ο βίαιος εξτρεμισμός και η ριζοσπαστικοποίηση διαδίδονται μέσω του Διαδικτύου (FBI, 2016). Οι συζητήσεις μπορούν να απομυθοποιήσουν τις προκαταρκτικές αντιλήψεις ή τις ψευδείς θεωρίες σχετικά με τις πληροφορίες που εμφανίζονται στις πλατφόρμες του διαδικτύου και στα κοινωνικά δίκτυα χωρίς μια αυστηρή ανάλυση της αληθείας της (Conversi, 2012). Το έργο αυτό πρέπει να υποστηριχθεί από τις πρακτικές παιδαγωγικής κριτικής (Freire, 1998, Giroux, 1983), όπου η διάσταση της "συνείδησης", η κριτική σκέψη και η σημασία της «ανάγνωσης του κόσμου» είναι θεμελιώδης για την επίτευξη κοινωνικής δικαιοσύνης (Breuing, 2011).
28	Τάξη	Ενθαρρύνετε τους μαθητές / εκπαιδευόμενους να εκφράσουν τα συναισθήματά τους.	Οι σπουδαστές / εκπαιδευόμενοι πρέπει να ενθαρρύνονται να μοιράζονται τα οράματά τους σχετικά με τον κόσμο, καθώς και το πώς αισθάνονται σχετικά με ορισμένα θέματα (Freire, 1998).
29	Τάξη	Ευαισθητοποιήστε τους εκπαιδευόμενους στην πολυπλοκότητα ορισμένων ζητημάτων.	Είναι σημαντικό οι μαθητές / εκπαιδευόμενοι να αναγνωρίσουν την υποκειμενικότητα των κοινωνικών, πολιτιστικών ή πολιτικών ζητημάτων και να αναγνωρίσουν ότι κάποιες από αυτές μπορεί να μην έχουν σαφή απάντηση (UNESCO, 2016).
30	Τάξη	Προώθηση της ενσυναίσθησης, της αλληλεγγύης και του σεβασμού προς την ποικιλομορφία, μέσω της συζήτησης για την παγκόσμια αδικία.	Οι μαθητές πρέπει να είναι αυτόνομα άτομα που μπορούν να σκεφτούν τα παγκόσμια κοινωνικά ζητήματα και να συμμετάσχουν σε πολλές σφαίρες. πρέπει να ασχολούνται με διλήμματα και διαμάχες σχετικά με την παγκοσμιοποίηση (Apple, Kenway & Singh, 2005, Bourn, 2015) και να προτρέπονται να βρουν στρατηγικές για την επίλυσή τους (Reimers, 2013) ως συμμετέχοντες μιας δημοκρατικής κοινωνίας (Συνέδριο του Μάαστριχτ για την Παγκόσμια Εκπαίδευση, 2002, Krause, 2010).

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Almeida, B. & Fernandes, P. (2011). Do(s) Conceitos(s) à(s) Prática(s) de Mediação Sócioeducativa: Alguns contributos para a clarificação de um perfil profissional[1]. *Atas do I Fórum «Investigar e Intervir em Educação»*, Porto, 11 de Fevereiro de 2011;
- Apple, M. Kenway, J. & Singh, M. (2005). *Globalizing Education: Policies, Pedagogies & Politics*. New York: Peter Lang;
- Bolívar, A. (2003). *Como melhorar as Escolas. Estratégias e dinâmicas de melhoria das práticas educativas*[2]. Porto: Edições ASA;
- Bourn, D. (2015). *The Theory and Practice of Development Education: A Pedagogy for Global Social Justice*. Abingdon: Routledge;
- Breuing, M. (2011). Problematizing Critical Pedagogy. *International Journal of Critical Pedagogy*. 3 (3), 2-23;
- Banks, J. & Banks, C. (2003). *Handbook of Research on Multicultural Education*. New York: Macmillan;
- Burbules, N. & Bruce, B. (2004). Theory and Research on Teaching as Dialogue. In V. Richardson (Eds), *Handbook of Research on Teaching* (4th Edition). Washington, DC: American Educational Research Association;
- Burbules, N. & Torres, C. (2000). Globalization and Education: Critical Perspectives. New York: Routledge;
- Chapman, C. & Hadfield, M. (2010). Realising the potential of school-based networks. E*ducational Research*. 52(3), 309-323;
- Conversi, D. (2012). Irresponsible Radicalisation: Diasporas, Globalisation and Long-Distance Nationalism in the Digital Age. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 38 (9), 1357-1379;
- Cortesão, L, & Stoer, S. (1995). *Projectos, percursos e sinergias no campo da educação intermulticultural. Relatório Final*[3]. Porto: CIIE-FPCEUP;
- Cortesão, L. (1998). A importância dos Dispositivos de Diferenciação Pedagógica[4]. *I Fórum de Projectos Educativos do Vale de Campanhã*, Porto;
- Cortesão, L. (2000). *Ser professor: Um ofício em vias de extinção? Reflexões sobre práticas educativas face à diversidade, no limiar do século XXI*[5]. Porto: Afrontamento;
- Cortesão, L. (2011). *Ser professor: Um ofício em risco de extinção?* [To be a teacher: a job under threat of extinction?]. São Paulo: Cortez.

- Formosinho, J. & Machado, J. (2008). Currículo e Organização. As equipas educativas como modelo de organização pedagógica [Curriculum and Organisation. Education teams as a model of pedagogical organisation]. *Currículo sem Fronteiras,* 8 (1), 5-16;
- Freire, P. (1998). *Pedagogy of Freedom. Ethics, Democracy & Civic Courage*. Oxford: Rowman & Littlefield Publishers;
- Gad, U. (2012). Preventing Radicalisation through dialogue? Self-securitising narratives versus reflexive conflict dynamics. *Critical Studies on Terrorism*. 5 (3), 391-407
- Giroux, H. (1983). *Critical Theory and Educational Practice*. Deakin University Press;

---

[1] Τίτλος της ανακοίνωσης στην αγγλική γλώσσα: «From the concepts to the practices of the Socio-pedagogical mediation: Some contributions to the clarification of a professional profile».

[2] Τίτλος του βιβλίου στην αγγλική γλώσσα: «How to improve schools. Strategies and dynamics for better education practices».

[3] Τίτλος του βιβλίου στην αγγλική γλώσσα: «Projects, paths and synergies in the field of intercultural education. Final report».

[4] Τίτλος της ανακοίνωσης στην αγγλική γλώσσα: «The importance of tools of Pedagogical Differentiation».

[5] Τίτλος του βιβλίου στην αγγλική γλώσσα: «Being a teacher: A profession in danger of extinction? Reflection about education practices regarding diversity, on the threshold of the 21st century».

• Kohlberg, L. (1975). Education for a Society in Moral Transition. *The 30th Annual Conference for the Association for Supervision of Curriculum Development*. New Orleans, Louisiana;
• Kundnani, A. (2012). Radicalisation: the journey of a concept. *Race and Class.* Institute of Race Relations, 54(2), 3–25;
• Leite, C. & Fernandes, P. (2002). *A avaliação das aprendizagens dos alunos: novos contextos, novas práticas* [The evaluation of students' learning: new contexts, new practices]. Porto: Edições Asa;
• Lima, L. & Sá, V. (2002). A participação dos pais na governação democrática das escolas [The participation of parents in the democratic governance of schools]. In Jorge de Lima (Org). *Pais e professores. Um desafio à cooperação*. Porto, ASA Editores, 25-96;
• Mattsson, C.; Hammarén, N. & Odenbring, Y. (2016). Youth 'at risk': A critical discourse analysis of the European Commission's Radicalisation Awareness Network Collection of approaches and practices used in education. *Power and Education*. 8 (3). 251-265;
• Perrenoud, P. (2003). *Escola e Cidadania*. *O papel da escola na formação para a Democracia* [School and Citizenship: School role to educate for Democracy]. São Paulo: Artmed Editora;
• Reimers, F. (2013). Assessing Global Education. An opportunity for the OECD. Accessed January, the 10th, 2017 in: http://www.oecd.org/pisa/pisaproducts/Global-Competency.pdf;
• Richardson, V. (2004). *Handbook of Research on Teaching*. American Educational Research Association;
• Sanches, I. & Teodoro, A. (2007). Procurando indicadores de educação inclusiva: as práticas dos professores de apoio educativo [Looking for Inclusive Education indicators: the practices of teachers to educational support]. *Revista Portuguesa de Educação*, 2007, 20(2), 105-149
• Santos, B. S. (1997). Por uma concepção multicultural de direitos humanos [Towards a Multicultural Conception of Human Rights]. *Revista Crítica das Ciências Sociais*. 48, 11-32
• Santos, B. S. (2009). *Toward a New Legal Common Sense*. *Law, globalization, and emancipation.* Londres: Butterworths
• Sleeter, C. & Bernal, D. (2004). Critical Pedagogy, Critical Race Theory, and Antiracist Education: Implications for Multicultural Education. In J. A. Banks & C. M. Banks (Eds.), *Handbook of Research on Multicultural Education* (2 edition), pp. 240-260, New York: Macmillan;
• Stoer, S. & Silva, P. (2005). *Escola-Família: uma relação em processo de reconfiguração* [School and Family: a relationship in a process of reconfiguration]. (Org). Porto: Porto Editora

• Sieckelinck, S.; Kaulingfreks, F. & De Winter, M. (2015). Neither Villans Nor Victims: Towards an Educational Perspective on Radicalisation. *British Journal of Educational Studies*. 63 (3), 329-343
• Trembley, R.; Masse, L.; Pagani, L. & Vitaro, F. (1996). From Childhood Physical Aggression to Adolescent Maladjustment: The Montreal Prevention Experiment. In Ray De V. Peters e Robert J. McMahon (Eds.) *Preventing Childhood Disorders, Substance Abuse, and Delinquency*. London: Sage Publications;
• Trindade, R. & Cosme, A. (2010). Educar e aprender na escola: Questões, perspectivas e respostas pedagógicas [To educate and learn in school: Questions, perspectives and pedagogical answers]. Vila Nova de Gaia: Fundação Manuel Leão.

ΘΕΣΜΙΚΑ ΕΓΓΡΑΦΑ

- Education for International Understanding, Co-operation and Peace and Education relating to Human Rights and Fundamental Freedoms, adopted in 1974, http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13088&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html;
- European Consensus on Development, adopted in 2005, https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/publication-the-european-consensus-ondevelopment-200606_en.pdf;
- Krause, J. (2010). European Development Education Monitoring Report "DE Watch". *European Multi-Stakeholder Steering Group on Development Education* . Accessed in December, the 15th, 2016, in: file:///C:/Users/FC/Downloads/DE_Watch.pdf;
- Office of Partner Engagement. Federal Bureau of Investigation. (2016). *Preventing Violent Extremism in Schools;*
- UNESCO (2016). *A Teacher's Guide on the Prevention of Violent Extremism*. France;
- United Nations Security Council Resolution 2178, adopted in September 2014, http://www.un.org/en/sc/ctc/docs/2015/SCR%202178_2014_EN.pdf;
- UN Security Council Resolution 2250, adopted in December 2015, http://unoy.org/wpcontent/uploads/ SCR-2250.pdf.